

מדינת ישראל
משרד החינוך
מחוז מרכז

תחום של"ח וידיעת הארץ - מחוז מרכז

תוכנית הליבה להכרת הארץ ואהבת המולדת

מאגר מסלולים מחוזי (דרום המחוז)

הגדרת השטח: מנחל איילון (כביש 1) עד נחל שקמה (כביש 40)

מיועד ליישובים: רמלה, רחובות, נס ציונה, גדרה, ראשון לציון, גן יבנה **וישובי הסביבה הקרובה.**

וועדת הטיולים המחוזית עפ"י הנחיות מינהלת הטיולים גיבשה סדרת מסלולים מובנת עפ"י העיקרון מהקרוב לרחוק, וכן על בסיס ראייה מרחבית של תאי שטח המכילים:

התייחסות לתחומי הדעת השונים:

ויחידות נוף שונות.

על בסיס טבלה זאת יש להכין את תוכנית הטיולים של ביה"ס.

כתה	אזור	תא נוף - מסלול הסיור	הנושא הלימודי
א	מישור החוף	רחובות: מגבעת הצופים לפרדס מינקוב – אתר המתאר את תולדות הפרדסנות הא"י+ תנובה רחובות – החלב ומוצריו	הסביבה בה אנו חיים
א	מישור החוף	תל מלוט- תצפית, עינות גיבתון - צמחיית נחלים ובעלי חיים, חולדה הישנה(בית הרצל) – אתר מראשית ההתיישבות בא"י ואוסף עצים מיוחד.	השתנות הטבע בעונות השנה
א	מישור החוף	גבעות מרר – תצפית, גבעות כורכר, צומח מקומי ועונתי, אנדרטת הצנחנים, קבוץ גבעת ברנר.	הסביבה בה אנו חיים
א	מישור החוף	נס-ציונה – שמורת האירוסים, גבעות הכורכר. ניתן לשלב ביקור במשק החי של כפר הנוער עיינות.	חי, צומח, תהליכים בטבע
א	ההר המרכזי	נאות קדומים - התרבות החומרית בתקופת המיקרא	השתנות הטבע בעונות השנה
א	ההר המרכזי	פארק קנדה – אתרים ארכיאולוגיים, תצפית, מעיינות, שבעת המינים ופריחה עונתית	חי, צומח, תהליכים בטבע
א	ההר המרכזי	תל חדיד – אתר ארכיאולוגי, תצפית, בורות מים ומחילות, פריחה עונתית.	השתנות הטבע בעונות השנה

מדינת ישראל
משרד החינוך
מחוז מרכז

כתה	אזור	תא נוף - מסלול הסיור	הנושא הלימודי
ב	ההר המרכזי	יער בן שמן: קברות המכבים, חורבת הגורדי, דרך נוף נחל מודיעים מתאים לתקופת הפריחה והנטיעות או בעקבות החשמונאים.	בתי גידול טבעיים ומלאכותיים
ב	ההר המרכזי	יער בן שמן: מבוא מודיעים אתר ארכיאולוגי, בור א-שמי, בקעת הנזירים ועד מצפה מודיעין. מתאים לתקופת הפריחה.	בתי גידול טבעיים ומלאכותיים
ב	ההר המרכזי	יער בן שמן: ממצפה מודיעין לנחל גמזו ועד לחניון נופש פעיל, פריחה עונתית ועצי שבעת המינים.	בתי גידול טבעיים ומלאכותיים
ב	ההר המרכזי	נאות קדומים - התרבות החומרית בתקופת המיקרא.	חומרים בשימוש האדם
ב	מישור החוף	נחל ירקון: מגן לאומי מקורות הירקון, דרך בית הבטון לטחנת הקמח אבו ראבח.	בתי גידול טבעיים ומלאכותיים
ב	מישור החוף	נחל ירקון: תל אפק, בריכת הנופרים, גן לאומי מקורות הירקון.	בתי גידול טבעיים ומלאכותיים
ב	ההר המרכזי	פארק קנדה – אתרים ארכיאולוגים, תצפית, מעיינות, שבעת המינים ופריחה עונתית	בתי גידול טבעיים ומלאכותיים
ב	מישור החוף	מקוה ישראל- הגן הבוטני, הפרדס, משק החי, אתרי בית הספר החקלאי הראשון בא"י, שימור אתרים.	חומרים בשימוש האדם
ב	מישור החוף	רחובות: מגבעת הצופים לפרדס מינקוב – אתר המתאר את תולדות הפרדסנות הא"י+ תנובה רחובות – החלב ומוצריו	חומרים בשימוש האדם
ב	מישור החוף	תל מלוט- תצפית, עינות גיבתון - צמחיית נחלים ובעלי חיים, חולדה הישנה(בית הרצל) – אתר מראשית ההתיישבות בא"י ואוסף עצים מיוחד.	בתי גידול טבעיים ומלאכותיים

מדינת ישראל
משרד החינוך
מחוז מרכז

כתה	אזור	תא נוף - מסלול הסיור	הנושא הלימודי
ג	השכונה שלי (חובה)	שמות הרחובות, הכיכרות, השכנים שלי וכד'	מולדת, חברה ואזרחות
ג	מישור החוף	מקוה ישראל- הגן הבוטני, הפרדס, משק החי, אתרי בית הספר החקלאי הראשון בא"י, שימור אתרים.	האדם ופיתוחיו
ג	מישור החוף	נחל שורק – מנבי רובין, חורשת הצניחה, דיונות החול, חוף הים - צמחיית חולות, שפך נחל לים, התפלת מים, ניתן לבקר במזיאון בית מרים בקבוץ פלמחים.	מבנה הצמח ושימושיו, מחזוריות
ג	מישור החוף	תל מלוט- תצפית, עינות גיבתון - צמחיית נחלים ובעלי חיים, חולדה הישנה(בית הרצל) – אתר מראשית ההתיישבות בא"י ואוסף עצים מיוחד.	מבנה הצמח ושימושיו, מחזוריות
ג	מישור החוף	גבעות מרר – תצפית וצומח אזורי, מזכרת בתיה – אתר עליה ראשונה, חולדה הישנה, בית הרצל.	טבע, התיישבות.
ג	מישור החוף	מגן לאומי מקורות הירקון, דרך בית הבטון לתחנת הקמח אבו ראבח.	מבנה הצמח ושימושיו, מחזוריות
ג	מישור החוף	אתר מקורות בחולדה, מפעל נשר רמלה, תנובה רחובות, יקב כרמל מזרחי ראשל"צ	בעלי מקצוע
ג	מישור החוף	נחל ירקון: תל אפק, בריכת הנופרים, גן לאומי מקורות הירקון + מ"מ מקורות	מבנה הצמח ושימושיו, מחזוריות
ג	ההר המרכזי	פארק קנדה- אתרים ארכיאולוגים, תצפית, מעיינות, שבעת המינים ופריחה עונתית	האדם ופיתוחיו
ג	ההר המרכזי	שמורת המסרק - עצים עתיקים, אתר מקודש, וסיפורי מורשת ממלחמת העצמאות	מבנה הצמח ושימושיו, מחזוריות
ג	ההר המרכזי	הר איתן ושמורת הסטף – שיחזור חקלאות ההר הקדומה, שבעת המינים. ניתן לשלב בסיור ביקור במערת אבשלום (הנטיפים).	מבנה הצמח ושימושיו, מחזוריות
ג	ההר המרכזי	תל חדיד – אתר ארכיאולוגי, תצפית, בורות מים ומחילות, פריחה עונתית.	מבנה הצמח ושימושיו, מחזוריות

מדינת ישראל
משרד החינוך
מחוז מרכז

הנושא הלימודי	תא נוף - מסלול הסיור	אזור	כתה
מולדת, חברה ואזרחות	שם הישוב, היסטוריה, מוסדות ומבני ציבור וכד'	מישור החוף (חובה)	ד
התיישבות, שימור מול פיתוח	נווה צדק, אחוזת בית (תל – אביב הקטנה) – אולם הכרזת המדינה, אתרי רחוב רוטשילד והרצל, פסיפס נחום גוטמן.	מישור החוף	ד
התיישבות, שימור מול פיתוח	העיר הלבנה – אולם הכרזת המדינה, פסיפס נחום גוטמן, רחוב נחלת בינימין, רחוב ביאליק – בית ביאליק, בית העלמין ברחוב טרומפלדור.	מישור החוף	ד
התיישבות, שימור מול פיתוח	תל אביב - חוף ירושלים, בית האצ"ל, יפו העתיקה	מישור החוף	ד
ים ומקורות מים	נחל שורק – מבני רובין, חורשת הצניחה, דיונות החול, חוף הים - צמחיית חולות, שפך נחל לים, התפלת מים, ניתן לבקר במוזיאון בית מרים בקבוץ פלמחים.	מישור החוף	ד
התיישבות	גבעות מרר – תצפית וצומח אזרי, מזכרת בתיה – אתר עליה ראשונה, חולדה הישנה, בית הרצל.	מישור החוף	ד
התיישבות, שימור מול פיתוח	ראשון לציון: מוזיאון המושבה, הברא, בית הכנסת הגדול היקב, הגת הביזנטית.	מישור החוף	ד
טבע, תנ"ך הסטוריה, התיישבות	תל צפית, יער חרובית, תל מקנה – קיבוץ רבדים (פלישתים)	מישור החוף ההר המרכזי	ד
שימור מול פיתוח	שמורת המסרק - עצים עתיקים, אתר מקודש, וסיפורי מורשת ממלחמת העצמאות	ההר המרכזי	ד
שימור מול פיתוח/מקורות מים	הר איתן ושמורת הסטף – שיחזור חקלאות ההר הקדומה, שבעת המינים. ניתן לשלב בסיור ביקור במערת אבשלום (הנטיפים).	ההר המרכזי	ד
שימור מול פיתוח/מקורות מים, תנ"ך	יד קנדי, חר' סעדים, שביל המעיינות, עין חנדק – פריחה עונתית ואתרים ארכיאולוגים	ההר המרכזי	ד
האדם ופיתוחיו, טבע, היסטוריה	פארק קנדה – אתרים ארכיאולוגים, תצפית, מעיינות, שבעת המינים ופריחה עונתית	ההר המרכזי	ד

מדינת ישראל
משרד החינוך
מחוז מרכז

כתיב	אזור	תא נוף - מסלול הסיוור	הנושא הלימודי
ה	ירושלים (חובה)	מוזיאון ירושלים (מגדל דוד), הרובע היהודי, ימין משה, גן הורדים – תצפית לכנסת, המנורה, תצפית למשרדי הממשלה, בית המשפט העליון, בנק ישראל וכד'.	ירושלים – עבר והווה כבירה
ה	מישור החוף	נחל שורק – מנבי רובין, חורשת הצניחה, דיונות החול, חוף הים - צמחיית חולות, שפך נחל לים, התפלת מים, ניתן לבקר במוזיאון בית מרים בקבוץ פלמחים.	השפעת תרבויות ים תיכוניות
ה	מישור החוף	אשדוד: הדיונה הגדולה, גשר עד הלום, נחל לכיש, תל יונה – תצפית לנמל אשדוד, מוזיאון הפלישתים.	טבע, אתרי מורשת, קיימות.
ה	מישור החוף	אשקלון: מגדל, הגן הלאומי, תחנת הכח	תהליכי פיתוח בידי האדם והטבע
ה	מישור החוף	ניצנים הישנה (הארמון), פארק החולות, חוף הים.	מורשת קרב, טבע
ה	מישור החוף	יער המלאכים – סיוור פריחה עונתית בין מתקנים חקלאיים קדומים, קבוץ נגבה - אתר חומה ומגדל וקרבות מלח' העצמאות, מצודת יואב – אתר הנצחה לחטיבת גבעתי.	תהליכי פיתוח בידי האדם והטבע
ה	מישור החוף	שמורת נחל תנינים, בריכות הדגים (מעגן מיכאל, מעין צבי) – צפרות מומלץ בתקופת נדידת הציפורים.	תהליכי פיתוח בידי האדם והטבע
ה	מישור החוף	שלולית דורה (עונתי), שמורת האירוסים, נחל אלכסנדר	תהליכי פיתוח בידי האדם והטבע
ה	הכרמל וסביבותיו	בנימינה- התיישבות, שוני - אתר רומי ואתר מורשת האצ"ל, פארק אלונה - מערכת מים מהתקופה הרומית.	התיישבות, מורשת, הסטוריה
ה	הכרמל וסביבותיו	רכס אצבע – חורש ים תיכוני, מערת אצבע (האדם הקדמון), חוף הבונים – טבלת הגידוד ניתן לשלב בסיוור ביקור בשמורת נחל המערות (האדם הקדמון).	תהליכי פיתוח בידי האדם והטבע
ה	ההר המרכזי עמק חרוד עמק בית שאן	הגלבע - הר ברקן, נחל יצפור, נחל הקיבוצים, עין מודע, ניר דוד (תל עמל) – חומה ומגדל. ניתן לשלב ביקור במוזיאון האזורי בית שטרמן בקיבוץ עין חרוד.	טבע, תנ"ך, התיישבות.
ה	ההר המרכזי	תל משואה, תל גודד, חר' מדרס או פארק בריטניה, מערות לוזית או בית גוברין, תל מארשה אתרים מתקופת המקרא ומחילות מסתור ממרד בר כוכבא.	טבע, הסטוריה, תנ"ך.
ה	ההר המרכזי	פארק קנדה – אתרים ארכיאולוגים, תצפית, מעיינות, שבעת המינים ופריחה עונתית	תהליכי פיתוח בידי האדם והטבע
ה	הנגב	שמורת פורה, ביתרונות רוחמה, נחל רוחמה, אתר הראשונים בקבוץ רוחמה. מתאים לתקופת הפריחה.	טבע, התיישבות
ה	הנגב	ביתרונות בארי, נחל הבשור, תל שרוחן	טבע, תנ"ך

מדינת ישראל
משרד החינוך
מחוז מרכז

כתה	אזור	תא נוף - מסלול הסיור	הנושא הלימודי
ו	מישור החוף	גן לאומי קסריה, תחנת הכח אורות רבין חדרה	ימי בית שני, אנרגיה
ו	מישור החוף	חפציבה – אתר התיישבות, נחל חדרה – שיקום נחלים, תחנת הכח אורות רבין חדרה	התיישבות, טבע, אנרגיה
ו	מישור החוף	אשקלון: מגדל, גן לאומי, תחנת הכח	מישור החוף, אנרגיה
ו	הכרמל וסביבותיו	נחל אלון, נחל חיק, נחל רקית, הר שוקף, נחל אורן, נחל כלח, החי בר, חיפה, דרוזים בכרמל, שמורת טבע חוף הבונים.	מישור החוף וצפון הארץ
ו	הכרמל וסביבותיו	נחל יגור/ נחל מעפילים, קבוץ יגור. ניתן לשלב ביקור במחנה המעפילים בעתלית.	טבע, העפלה.
ו	הכרמל וסביבותיו	ניתן להוסיף לסיורים בכרמל אתרים שונים בעיר חיפה, המפרץ והנמל.	
ו	הכרמל וסביבותיו	נחל שופט - ממושב עין הכרמל דרך עמק השלום לקבוץ הזרוע. ניתן לשלב ביקור בקרן הכרמל (המוחרקה) או בגן לאומי בית שערים.	טבע, הסטוריה, התיישבות, תנ"ך.
ו	ההר המרכזי	הר הרוח, נחל יתלה, פארק קנדה	שמירת טבע
ו	ההר המרכזי	נחל חלילים, עינות תלם, ליפתא	שמירת טבע
ו	ההר המרכזי עמק חרוד עמק בית שאן	הגלבע - הר ברקן, נחל יצפור, נחל הקיבוצים, עין מודע, ניר דוד (תל עמל) – חומה ומגדל ניתן לשלב ביקור במוזיאון האזורי בית שטורמן בקיבוץ עין חרוד.	טבע, תנ"ך, התיישבות.
ו	הנגב	שמורת פורה, ביתרונות רוחמה, נחל רוחמה, אתר הראשונים בקבוץ רוחמה. מתאים לתקופת הפריחה.	טבע, התיישבות.
ו	הנגב	ביתרונות בארי, נחל הבשור, תל שרוחן	טבע, התיישבות, תנ"ך.
ו	הנגב	רביבים, פארק גולדה, באר משאבים, תרבות הבדואים	מגוון אוכלוסיות
ו	הנגב	באר שבע, רמת חובב, ירוחם, אגם ירוחם,	איכות סביבה, אנרגיה, תעשייה ומיחזור.

Cr/gal